Только для личного использования или в целях обучения. Перепечатка, копирование, воспроизведение материалов или их частей в любом виде и форме, включая электронную, запрещены.

Русча – татарча сүзлек Русско – татарский словарь

Издание второе, переработанное и дополненное
«Таткнигоиздат», Казань, 2001 г.

Б

баб//а хатын; **~ий:** *~ье лето* әбиләр чуагы; **~ка** *см.* **бабушка**

бабочка 1) *зоол.* күбәләк; 2) *(галстук)* күбәләк (галстук)

бабушка әби, дәү әни

багаж багаж; *отправить [вещи] ~ом* [әйберләрне] багаж белән җибәрергә; *сдать ~ в камеру хранения* багажны саклау камерасына тапшырырга; **~ник** *(велосипеда, мотоцикла, автомашины)* багажник; **~ный** багаж ...ы, е; *~ный вагон* багаж вагоны; *~ое отделение* багаж бүлеге

багровый куе кызыл

бадминтон бадминтон

баз//а 1) *(основание чего-л., тж. перен.)* база; нигез, җирлек; *на ~е чего-л.* нинди дә булса җирлектә; 2) *(склад)* база; 3) *(воен.)* база; 4) *туристическая ~а* туристик база; *лыжная ~а* чаңгы базасы

базар 1) *(рынок)* базар; *овощной ~* яшелчә базары; *книжный ~* китап базары; *школьный ~* мәктәп базары; *новогодний ~* Яңа ел базары; 2) *перен. разг. (шум, крик)* тәртипсез кычкырыш, ыгы-зыгы, шау-шу

базис базис, нигез

байдарка байдарка

бак *(сосуд, ёмкость, вместилище для жидкости)* бак, чан

бакалея *(собир. товары, магазин, отдел магазина)* бакалея

бакен *(на реке)* бакен, маяк

баклажан баклажан, бадымҗан

баклуши: бить ~ эт сугарып йөрергә

бал бал, кичә

балалайка балалайка

баланс баланс; *торговый ~* сәүдә балансы

балерина балерина, балетта биюче хатын (кыз)

балет балет; *~ на льду* боз өстендәге балет; *артист ~а* балет артисты; **~мейстер** балетмейстер

балка өрлек, матча

балкон балкон

балл 1) *(метео.)* балл; 2) *(оценка)* балл, бәя, билге; *сумма ~ов* баллар суммасы

баллотироваться *несов.* сайланырга, тавышка куелырга

бампер *авто.* бампер

банан банан

банда банда

бандероль *ж.* бандероль; *отправить (послать) ~ю* бандероль белән җибәрергә

бандит бандит, талаучы; **~изм** бандитлык, талау

банк 1) *(учреждение)* банк; *государственный ~* дәүләт банкы; 2) *перен.* банк, кондагы акча; *держать ~* банк тотарга; *сорвать ~* банкны сугып алырга, банкны отарга

банк//а 1) банка, *консервная ~а* консерв банкасы; *стеклянная ~а* пыяла банка; 2) *мн. ~и мед.* банка; *поставить ~и* банка куярга

банкет банкет, тантаналы мәҗлес

банкротство банкротлык, бөлү

Только для личного использования или в целях обучения. Перепечатка, копирование, воспроизведение материалов или их частей в любом виде и форме, включая электронную, запрещены.

Только для личного использования или в целях обучения. Перепечатка, копирование, воспроизведение материалов или их частей в любом виде и форме, включая электронную, запрещены.

бант бант, киң тасма
баня мунча
бар 1) *(кафе)* бар; 2) *(шкаф)* бар
барабан барабан; **~ить** *несов.* барабан кагарга; *(на рояле)* (рояль) дыңгырдатырга; **~щик** барабанчы
барак барак
баран тәкә, сарык тәкәсе; *горный ~* тау тәкәсе; **~ина** сарык (куй) ите
баранка 1) *(бублик)* клиндер; 2) *разг. (руль автомашины)* баранка
барельеф барельеф
баржа баржа
баритон баритон
барометр барометр; *~ падает (поднимается)* барометр төшә (күтәрелә)
баррикада баррикада
бартер бартер; товар алмашу; *~ный* бартерга; акчасыз, товар белән
бархат бәрхет, хәтфә
барьер *спорт. перен.* барьер, киртә; **~ный:** *~ный бег (спорт.)* барьерлар аша йөгерү
бас бас; *говорить ~ом* бас белән сөйләргә
баскетбол баскетбол; **~ист** баскетболчы; **~истка** баскетболчы хатын (кыз); **~ьный** баскетбол ...ы, е; *~ьная команда* баскетбол командасы; *~ьная площадка* баскетбол мәйданчыгы
басня мәсәл
бассейн 1) *(водоём)* бассейн; 2) *спорт.* бассейн; *закрытый плавательный ~* ябык йөзү бассейны; 3) *геогр.* бассейн; *~ реки* елга бассейны; 4) *геол.* бассейн; *каменноугольный ~* ташкүмер бассейны
бастион бастион
баст//овать *несов.* эш ташларга; **~ующий** эш ташлаучы
батальн//ый баталия ...ы, е; сугыш ...ы, е; *~ая живопись* сугыш рәсемнәре
батон күмәч, батон
батрак батрак, ялчы
баттерфляй *спорт.* баттерфляй
башня 1) манара, каланча; 2) *разг. (высотный дом)* башня
баян баян; **~ист** баянчы
бдительн//ость уяулык, сизгерлек; **~ый** уяу, сизгер
бег йөгереш, узыш; *~ на сто метров* йөз метрга йөгереш; *~ на длинные дистанции* ерак дистанциягә йөгереш; *состязания в ~е* йөгереш ярышлары; *~ на месте* бер урында йөгерү
бега *мн.* бәйге, юртаклар чабышы
бегать *несов.* йөгерергә; *~ на лыжах* чаңгыда йөгерергә; *~ на коньках* тимераякта йөгерергә
бегемот су үгезе *(самец),* су сыеры *(самка)*
бегл//ец качкын
бегло *нареч.* йөгерек, тиз; *~ читать* йөгерек укырга; *~ говорить на каком-л. языке* нинди дә булса телдә яхшы сөйләшергә
бегов//ой ярыш ...ы, е, йөгереш ...ы, е, узыш ...ы, е; *~ая дорожка (на стадионе)* йөгереш сукмагы; *~ые коньки* ярыш тимераяклары
бегом *нареч.* йөгереп, тиз-тиз
бегство качу, качып китү
бегу//н йөгерешче, йөгерүче; *~н на короткие (длинные) дистанции* кыска (озын) дистанцияләргә йөгерешче; **~нья** йөгерешче хатын (кыз)
бед//а бәла, бәла-каза; *попасть в ~у* бәлагә тарыргә; *помочь (кому-л.) в ~е* (кемгә булса да) бәладә ярдәм итәргә а *не ~а!* зарар юк, куркырлык урын юк!

Только для личного использования или в целях обучения. Перепечатка, копирование, воспроизведение материалов или их частей в любом виде и форме, включая электронную, запрещены.

Только для личного использования или в целях обучения. Перепечатка, копирование, воспроизведение материалов или их частей в любом виде и форме, включая электронную, запрещены.

бедн//**ость** ярлылык, фәкыйрьлек; **~ый** 1) *(неимущий)* ярлы, фәкыйрь; 2) *(несчастный)* мескен, бичара, бәхетсез; *~ая девочка* мескен кыз; **~яга**, **~яжка** *м.* и *ж.* мескенкәй, бичаракай; **~як** ярлы, ярлы кеше

бедро бот

бедстви//**е** афәт, бәла-каза, һәлакәт; *стихийное ~е* афәт; *сигнал ~я* һәлакәт сигналы; *терпеть ~е* бәлагә тарырга

беж *неизм. прил.* аксыл көрән

бежать 1) *несов.* йөгерергә, чабарга; 2) *сов.* и *несов. (обратиться в бегство, спастись бегством)* качарга, качып китәргә; *враг бежал* дошман качты; *~ из тюрьмы* төрмәдән качарга; 3) *несов.* агарга; *вода бежит (из крана)* (краннан) су ага; *слёзы бегут* күз яшьләре ага; *облака бегут* болытлар агыла; *годы бегут* еллар үтә; *время бежит* вакыт уза

беженец качак

без (безо) *предлог + Р.* 1) ...сыз, сез; ...нан, нән башка; *~ меня* миннән башка; *читать ~ очков* күзлексез укырга; *писать ~ ошибок* хатасыз язарга; 2) *(о времени)* ...тан, тән; *~ пяти (минут) шесть* биш минуттан алты тула

безалкогольны//**й** исерткечсез; *~е напитки* исерткечсез эчемлекләр

безболезненный авыртусыз, авырттырусыз

безвкусный тәмсез

безводный сусыз; суга ярлы, суы аз

безвоздушн//**ый** һавасыз; *~ое пространство* һавасыз бушлык

безвозмездно *нареч.* түләүсез, бушлай

безвредный зарарсыз, зыянсыз

безвыходн//**ый** котылгысыз, чарасыз; *~ое положение* котылгысыз хәл

безграмотн//**ый** 1) *(не умеющий писать и читать)* надан, укый-яза белми торган; 2) *перен. (не знающий чего-л.; не разбирающийся в чём-л.)* надан, мәгълүматсыз; 3) *(содержащий ошибки)* хаталы; надан; *~ое письмо* хаталы язу; *~ый проект* надан проект

безграничн//**ый** чиксез; иксез-чиксез; *~ые просторы* иксез-чиксез киңлекләр; *~ая любовь* чиксез мәхәббәт

бездейств//**ие** бернәрсә дә эшләмәү, гамьсезлек; **~овать** *несов.* бернәрсә дә эшләмәскә, гамьсезлек күрсәтергә

безделушка арзанлы бизәнү әйбере; вак-төяк әйбер

бездельни//**к** эшлексез; ялкау; **~чать** *несов.* эшлексезләнергә, ялкауланып ятарга

бездетный баласыз, балалары булмаган

бездна упкын, чоңгыл; тоба

бездомный йорт-җирсез, йортсыз

бездорожье юлсызлык, юл өзеклек

безжалостный рәхимсез, шәфкатьсез

безжизненный җансыз, үле

беззаботный гамьсез, ваемсыз

беззаветный үз-үзен аямаган, фидакарьләрчә

беззащитный яклаучысыз; гаҗиз

беззубый тешсез

безлюдный кешесез; аулак, тын

безнадёжный өметсез, өмет калмаган, ышанычсыз

безнравственный әхлаксыз; әдәпсез, оятсыз

безобидный зарарсыз, хәтер калдырмаслык

безоблачный болытсыз, аяз

безобраз//**ие** шөкәтсезлек; тәртипсезлек; **~ный** 1) *(некрасивый)* шыксыз, ямьсез, килбәтсез; 2) *(возмутительный)* әшәке, начар; *~ный поступок* тәртипсезлек; шөкәтсезлек; ямьсез гамәл

Только для личного использования или в целях обучения. Перепечатка, копирование, воспроизведение материалов или их частей в любом виде и форме, включая электронную, запрещены.

Только для личного использования или в целях обучения. Перепечатка, копирование, воспроизведение материалов или их частей в любом виде и форме, включая электронную, запрещены.

безоговорочный берсүзсез, каршылыксыз
безопасн//ость *ж.* хәвефсезлек; *~ость уличного движения* урам хәрәкәтенең хәвефсезлеге; *коллективная ~ость* күмәк хәвефсезлек; **~ый** хәвефсез; имин
безоружный коралсыз, коралланмаган
безответственный җаваплылыксыз, җаваплылыгы булмаган
безошибочный хатасыз, дөрес
безработ//ица эшсезлек, эш юклык; **~ный** *прил.* и *сущ. м.* эшсез, эшсез калган
безразличн//ый кызыксынусыз, салкын; *мне это ~о (нареч.)* миңа барыбер
безрезультатный нәтиҗәсез; уңышсыз
безрукавка җиңсез кием
безукоризненный кимчелексез, тел-теш тидермәслек, әйбәт, яхшы
безум//ие 1) *уст.* акылдан язу; 2) акылсызлык, дуамаллык; **~ный** акылсыз, чиктән тыш дуамал
безупречный саф, керсез, тел тидермәслек, бик яхшы
безусловно *нареч., вводн. сл.* һичшиксез, әлбәттә
безуспешный уңышсыз, нәтиҗәсез
безъядерн//ый: *~ая зона* атомсыз зона, атом-төш коралы булмаган зона
безымянный исемсез; исеме билгесез а~ *палец* атсыз бармак
белка тиен
беллетристика матур әдәбият
белок 1) *(яйца)* йомырка агы; 2) *(глаза)* күз агы; 3) *биол.* аксым
белорус белорус, белорус кешесе; **~ка** белорус хатыны (кызы); **~ский** белорус ...ы, е; *~ский язык* белорус теле
бел//ый 1. ак; 2. *сущ.:* **~ые** *мн.* аклар; *играть ~ыми (в шахматы)* аклар белән уйнарга а *~ый хлеб* ак икмәк; *~ые ночи* ак төннәр
бельги//ец бельгияле, Бельгия кешесе; **~йка** бельгияле хатын (кыз); **~йский** Бельгия ...ы, е, бельгия ...ы, е
бельё: *носильное* ~ эчке кием; *постельное* ~ урын-җир әйберләре; *нижнее* ~ эчке кием; *столовое* ~ тастымал-ашъяулык
бельэтаж бельэтаж
бензин бензин
бензо//бак бензобак; **~заправочный** бензин салу ...ы, е; *~заправочная колонка* бензин салу колонкасы; **~колонка** бензоколонка; **~насос** бензонасос, бензин суыргыч; **~провод** бензин үткәргеч
берег яр; *морской* ~ диңгез яры; *на ~у* яр буенда
бережливый сакчыл, хәстәрле
берёз//а каен; *карельская ~а* Карелия каены; **~овый** каен ...ы, е; *~овый сок* каен суы; *~овая роща* каенсар, каен урманы, каенлык
беременн//ая *прил.* и *сущ. ж.* йөкле, авырлы; **~ость** йөклелек; *отпуск по ~ости и родам* йөклелек һәм бала табу ялы
берест//а туз, каен тузы; **~яной:** *~яные грамоты* каен тузына язылган язмалар
берет берет
бере//чь *несов.* сакларга, кадерен белергә; аярга; *~чь время* вакытның кадерен белергә; *вы себя не ~жёте* сез үз-үзегезне аямыйсыз; *~ги свои силы* көчеңне сакла; **~чься** *несов.* сакланырга; *~ги[те]сь!* саклан[ыгыз]!
беседа әңгәмә, гәп
беседка күшек, беседка
беседовать *несов.* әңгәмә корырга, гәпләшергә
бесклассовый сыйныфсыз, сыйныфларга бүленмәгән

Только для личного использования или в целях обучения. Перепечатка, копирование, воспроизведение материалов или их частей в любом виде и форме, включая электронную, запрещены.

Только для личного использования или в целях обучения. Перепечатка, копирование, воспроизведение материалов или их частей в любом виде и форме, включая электронную, запрещены.

бескозырка бескозырка
бесконечный 1) чиксез; 2) (*очень длинный*) бик озын; (*очень долгий*) бик озак, бетмәс-төкәнмәс
бескорыстн//ый риясыз, тәмгысыз, *~ая помощь* риясыз ярдәм
беспартийный партиясез, партиядә тормаучы
бесплатн//ый түләүсез, бушлай; *~ый вход* керү бушлай; *работать ~о (нареч.)* түләүсез эшләргә
бесплодный 1)*(о земле)* уңдырышсыз, кысыр; 2)*(о животных и растениях)* кысыр, үрчемсез; 3) *перен. (безрезультатный)* нәтиҗәсез, файдасыз, әрәм
беспоко//ить *несов.* 1) *(волновать)* борчырга, бимазаларга, тынычсызларга; 2) *(мешать)* комачауларга, уңайсызларга; *это вас не ~ит?* бу сезгә комачауламыймы? 3) *(причинять боль, раздражать)* авырттырырга, борчырга; *меня ~ит кашель* мине ютәл борчый; **~иться** *несов.* борчылырга; мәшәкатьләнергә; *не ~йтесь!* борчылмагыз!
беспокой//ный тынычсыз, борчулы; **~ство** тынычсызлык, борчылу; *причинять ~ство* борчырга; *извините за ~ство!* борчуым өчен гафу итегез!
бесполезн//ый файдасыз, нәтиҗәсез, әрәм; *ждать дальше было ~о (нареч.)* тагы да көтү файдасыз иде
беспомощный ярдәмгә мохтаҗ, көчсез, ярдәмчесез
беспоряд//ок 1) тәртипсезлек; 2) *мн.* **~ки** чуалыш
беспосадочный: ~ *перелёт (или полёт)* тукталышсыз очып бару
беспощадный аяусыз, рәхимсез, шәфкатьсез
бесправный хокуксыз; хаксыз
беспрепятственный тоткарлыксыз, киртәсез
беспрерывный өзлексез, бертоташтан, туктаусыз
беспристрастн//ый гадел, риясыз, хак, дөрес; *~ая оценка* гадел бәя
бессил//ие көчсезлек**;** хәлсезлек; **~ьный** көчсез, хәлсез
бесследно *нареч.* эзсез; эзсез-хәбәрсез
бессмерт//ие үлемсезлек; **~ный** үлмәс, үлемсез
бессмысленный мәгънәсез
бессовестный вөҗдансыз, намуссыз, оятсыз
бессознательн//ый аңсыз, аңын югалткан; *в ~ом состоянии* аңсыз хәлдә
бессонн//ица йокысызлык; **~ый** йокысыз
бесстрашный куркусыз, кыю, батыр
бестактный әдәпсез, сөмсез
бестолковый мәгънәсез, юньсез, рәтсез
бесформенный формасыз, чуалчык, буталчык
бесхозяйственность хуҗасызлык
бесцветный төссез
бесцельный максатсыз, файдасыз
бесцен//ный бәя биреп бетергесез; **~ок:** *купить за ~ок* бик арзанга (очсызга, юк бәягә, шалкан бәясенә) сатып алырга
бесчеловечный кешелексез; рәхимсез
бесчисленный исәпсез-хисапсыз, бихисап, бик күп
бесшумный тавышсыз
бетон бетон
бешен//ство 1) *(ярость)* шашыну, котырыну, ярсу; 2) *мед.* котыру, котыру авыруы; **~ый** 1) шашкан, котырган, ярсулы; 2) котырган; *~ая собака* котырган эт
биатлон биатлон; **~ист** биатлончы

Только для личного использования или в целях обучения. Перепечатка, копирование, воспроизведение материалов или их частей в любом виде и форме, включая электронную, запрещены.

Только для личного использования или в целях обучения. Перепечатка, копирование, воспроизведение материалов или их частей в любом виде и форме, включая электронную, запрещены.

библиографи//ческий библиография ...ы, е, библиографик; *~ческий указатель* библиографик күрсәткеч; **~я** библиография
библиоте//ка китапханә; *брать книги в ~ке* китапханәдән китаплар алырга; **~карь** *м.* китапханәче; **~чный** китапханә ...ы, е
бигуди *мн. нескл.* бигуди
биение: *~ сердца* йөрәк тибеше; *~ пульса* пульс тибүе
бижутерия бижутерия
бизнес бизнес; табышлы эш; **~мен** бизнесмен, бизнес белән шөгыльләнүче
билет 1) билет; *~ в театр* театрга билет; *~ на поезд* поездга билет; *трамвайный ~* трамвай билеты; 2) *(документ)* билет; *членский ~* членлык билеты; *военный ~* хәрби билет; **~ный** билет ...ы, е; *~ная касса* билет кассасы
бильярд 1) *(игра)* бильярд; 2) *(стол для игры)* бильярд өстәле; *сущ.* **~ная** бильярд бүлмәсе; **~ный** бильярд ...ы, е; *~ный шар* бильярд шары
бинокль *м.* бинокль
бинт бинт, бәйләвеч; **~овать** *несов.* бинтларга, бинт белән бәйләргә
биография биография, тәрҗемәи хәл
биолог биолог; **~ия** биология
биржа биржа; *валютная ~* валюта биржасы; *~ труда* хезмәт биржасы
бирка тамга; бирка
бис! *межд.* афәрин! *исполнить на ~* афәрингә башкарырга
бисквит бисквит
битва зур сугыш, сугыш
бить *несов.* 1) *(кого)* кыйнарга, тукмарга, сугарга; 2) *(что)* ватарга, ваклarga; 3) *(о часах)* сугарга; *часы бьют полночь* сәгать төн уртасына суга; **~ся** *несов. (с кем-л.) (сражаться)* сугышырга, кыйнашырга; 2) *(разбиваться)* ватылырга; 3) *(о пульсе, о сердце)* тибәргә, кагарга
бифштекс бифштекс
бич 1) *(плеть)* озын камчы, чыбыркы; 2) *перен.* афәт, бәла-каза, бәхетсезлек
благ//о 1) бәхет; игелек; *на ~о народа* халык бәхете өчен; 2) *обычно мн.* **~а** байлыклар
благодар//ить *несов.* рәхмәт белдерергә (әйтергә): *~ю!* рәхмәт!
благодар//ность рәхмәт, илтифат, хөрмәт; *выразить ~ность* рәхмәт белдерергә; *с ~ностью* рәхмәт әйтеп; **~ный** яхшылыкның кадерен белүче, игелекле; *очень вам ~ен* сезгә бик рәхмәтлемен
благодаря *предлог + Д.* ... аркасында, ... сәбәпле, ...га, гә күрә, ...лыктан, лектән; *~ вашей помощи* сезнең ярдәмегез аркасында; *~ тому, что* ...га, гә күрә
благополуч//ие 1) *(спокойная жизнь)* иминлек; тынычлык; 2) *(обеспеченность)* муллык, мул тормыш; **~ный** уңышлы; хәвеф-хәтәрсез; *~ный конец* уңышлы тәмамлану; *я доехал ~но (нареч.)* мин исән-имин барып җиттем
благоприятн//ый уңай, уңайлы, җайлы; яхшы; *~ая погода* уңайлы һава; *~ый момент* җайлы момент; *~ый ответ* уңай җавап
благоразум//ие гакыллылык, төплелек; **~ный** гакыллы, төпле
благородн//ый 1) намуслы, вөҗданлы; 2) күркәм; *~ый поступок* күркәм эш а *~ые металлы* затлы металлар
благосостояние 1) иркен (мул) тормыш; байлык; 2) тормыш дәрәҗәсе
благоустро//енный уңайлыклары булган; **~йство** төзекләндерү, уңайлыклар тудыру
бланк бланк; *~ для почтового перевода* почта аша акча җибәрү бланкы
бледн//еть *несов.* агарынырга, төс (чырай) китәргә; **~ый** агарынган, төсе (чырае) киткән
блеск 1) ялтырау, җемелдәү, чагылыш; *начистить до ~а* ялтыраганчы чистартырга; 2) *перен.* зиннәтлелек а *с ~ом* бик шәп
блесна ялтыравыклы алдавыч *(балык тотканда)*

Только для личного использования или в целях обучения. Перепечатка, копирование, воспроизведение материалов или их частей в любом виде и форме, включая электронную, запрещены.

Только для личного использования или в целях обучения. Перепечатка, копирование, воспроизведение материалов или их частей в любом виде и форме, включая электронную, запрещены.

блес//нуть *сов.* 1) *однокр.* ялтырап китәргә; 2) *перен.* башка килеп төшәргә, фикер туарга, чагылып китәргә; 3) (*чем-л.)* үзен күрсәтергә, күрсәтеп алырга; **~теть** *несов.* ялтыրарга, ялтырап торырга, җемелдәргә; **~тящий** менә дигән, бик яхшы, бик шәп; *~тящие достижения* менә дигән уңышлар

ближайш//ий иң якын, иң якындагы; *в ~ие дни* шушы көннәрдә

ближ//е *сравн. ст.* 1) *(от* близкий) якынрак, якындарак; 2) *(от* близко) якынгарак, якынрак; *подойдите ~е* якынрак килегез; **~ний** 1) якын ...; 2. *сущ. м. уст.* кардәш

близ *предлог + Р.* янында, тирәсендә; ~ *моря* диңгез янында

близк//ий 1. 1) (*по расстоянию*) якын; 2) (*по времени*) якын, якында булачак; *~ое будущее* якын киләчәк; 3) (по родству) якын; *~ий родственник* якын туган; 2. *сущ.* **~ие** *мн.* якын туганнар, якыннар; **~о** *нареч.* якын, якында; *стоять ~о* якында басып торырга; *стать ~о* якын басарга; *поставить ~о* якынга куярга

близлежащий якындагы, якын урнашкан; күрше

близнецы *мн.* игезәкләр, игезәк балалар

близорукий 1) ерактан начар күрә торган, күрә карауы; 2) (*в отношениях*) сукыр, алдан күрә белми торган

блины *мн.* белен, коймак

блок I *тех.* блок, чыгыр

блок II *полит.* блок, берек

блок III блок, берек; ~ *почтовых марок* почта маркалары береге

блокада блокада, камалыш; *экономическая* ~ икътисади блокада

блокнот куен дәфтәре, кесә дәфтәре, блокнот

блондин аксыл, сары чәчле кеше

блоха борча

блуждать *несов.* адашып йөрергә

блуз//а блуза; *рабочая ~а* блуза; эш киеме; **~ка** блузка

блюдо 1) (*посуда*) зур тәлинкә; 2) (*кушанье*) ашамлык, аш, блюдо; *обед из трёх блюд* өч ашамлыктан гыйбарәт төшке аш; *рыбное* ~ балык ашамлыгы; *национальное* ~ милли ашамлык

блюдце чәй тәлинкәсе

бобёр (*мех*) кондыз мехы

бобр *зоол.* кондыз

бобслей *спорт.* бобслей

бобы *мн.* ногыт борчагы

бог алла, ходай, тәңре

богат//еть *несов.* баерга; **~ство** байлык, муллык а *природные ~ства* табигый байлыклар; **~ый** 1) (*состоятельный*) бай; 2) (*обильный*) мул; *~ый урожай* мул уңыш; *страна ~а лесом* ил урманнарга бай

богатырь *м.* (*фольк. в эпосе и перен.*) баһадир, пәһлеван

богач бай, бай кеше

богиня алиһә, хатын-кыз алла

бодрость күңел күтәренкелеге, рухи күтәренкелек; дәрт

бодрствовать *несов.* йокламаска, йокламый үткәрергә

бодрый 1) таза; 2) күтәренке, дәртле

боеспособный сугышка сәләтле

боец 1) сугышчы, солдат, гаскәри; 2) сугымчы, терлек чалучы

бой 1) *воен.* сугыш, сугышу; 2) *спорт.* көрәш, көрәшү; 3) ~ *часов* сәгать сугу; *барабанный* ~ барабан кагу

бойк//ий 1) (*о человеке*) җитез, өлгер, булдыклы; 2) (*оживлённый*) кайнап торган, кызу; *~ая торговля* кызу сәүдә

Только для личного использования или в целях обучения. Перепечатка, копирование, воспроизведение материалов или их частей в любом виде и форме, включая электронную, запрещены.

Только для личного использования или в целях обучения. Перепечатка, копирование, воспроизведение материалов или их частей в любом виде и форме, включая электронную, запрещены.

бойкот бойкот; **~ировать** *несов.* бойкот белдерергә (игълан итәргә)
бок 1) ян-як; **~а** *мн.* ян-яклар; *на ~у* ян-якта; *повернуться на другой ~* икенче якка борылып ятарга; 2) (*сторона*) як, кырый; *по ~ам чего-л.* нәрсәнең булса да кырыйларында
бокал бокал, кадәх
боков//ой яндагы, ян, кырый, кырыйдагы; *~ые места* кырый урыннар
боком *нареч.* ян белән, кырын-кырын
бокс I (*помещение, в том числе и в больнице*) бокс
бокс II *спорт.* бокс; *чемпион по ~у* бокс буенча чемпион; *заниматься ~ом* бокс белән шөгыльләнергә; **~ёр** боксчы; **~ёрский** бокс ...ы, е, боксчы ...ы, е; *~ёрские перчатки* боксчы бияләйләре, перчаткалары (*см.* **перчатки**)
болван *разг.* 1) бүкән, түмәр; 2) *перен.* күзле бүкән, ахмак
болгар//ин болгар, болгар кешесе; **~ка** болгар хатыны (кызы); **~ский** болгар ...ы, е; *~ский язык* болгар теле
более 1. *нареч.* (*о количестве, о времени*) ...дан, дән артык; *~ года* елдан артык; *не ~* ...дан да, дән дә артык булмаган (түгел); *не ~ ста километров* йөз километрдан да артык түгел; 2. *прил.* (*для образования сравн. степени*) ...рак, рәк; *~ дорогой* кыйммәтрәк а~ *или менее* беркадәр, азмы-күпме; *ни ~, ни менее, как...* нәкъ ..., нәкъ менә шушы; *всё ~ и ~* барган саен, торган саен
болез//ненный чирле, сырхау; чирләшкә, чирләүчән, авыручан; **~нь** *ж.* авыру, чир, хаста
болельщик (*спорт*) уңыш теләүче, «авыручы»
боле//ть I *несов.* (*3 л. ед. ч.* ~ет) 1) *тж. чем* авырырга, чирләргә, сырхауларга; *он уже давно ~ет* ул инде күптән авырый; *~ть гриппом* грипп белән чирләргә; 2) *за кого, за что разг.* уңыш теләргә; «авырырга»
бол//еть II *несов. (3 л. ед. ч.* болит*)* авыртырга, сызларга; *у меня ~ит голова* башым авырта; *зубы ~ят* тешләр сызлый; *у меня сердце ~ит (тж. перен. за кого, за что)* йөрәгем авырта
болеутоляющ//ий: *~ее средство, тж. сущ.* **~ее** *ср.* авыртуны баса торган дару
болот//истый сазлы, сазлыклы, сазламык; баткак; *~истая местность* сазламык; **~ный** саз ...ы, е; *~ные сапоги* саз итекләре; **~о** саз, сазлык
болтать I *несов. чем* болгатырга, тугларга
болт//ать II *несов. (разговаривать)* лыгырдарга, юк-бар сөйләргә, такылдарга, сафсата сатарга; **~овня** сүз боткасы, сафсата; **~ун** такылдык, тел бистәсе
боль *ж.* авырту, сызлау, әрнү; *~ в груди* күкрәктәге авырту; *боли в желудке* ашказанындагы авыртулар; *головная ~* баш авыртуы; *причинить ~ (кому-л.) (тж. перен.)* (кемгә дә булса) авырлык китерергә
больни//ца хастаханә; *попасть в ~цу* хастаханәгә эләгергә; **~чный** хастаханә ...ы, е; *в ~чных условиях* хастаханә шартларында
больно 1. *нареч.* авырттырып, бик каты; *~ удариться* бик нык (каты) бәрелергә; 2. *в знач. сказ.* авырта, сызлый; *мне ~* авырта
больн//ой 1. 1) *(о человеке)* авыру, чирле, сырхау, хаста; 2) *(об органе)* авыру ...; сызлый торган; *~ое сердце* авыру йөрәк; *~ой зуб* сызлый торган теш; 2. *сущ. м.* авыру, авыру кеше, чирле
больше 1. *сравн. ст.* 1) *(от* большой) зуррак; *этот зал ~ того* бу зал тегесеннән зуррак; 2) *(от* много) күбрәк; *в два раза ~* ике тапкыр күбрәк; 2. *нареч.* моннан соң, моннан ары, бүтән, башка; *~ я туда не пойду* моннан ары мин анда бармыйм; *я ~ не хочу* бүтән теләмим а *~ всего* барыннан да элек (күбрәк)
больш//ий *сравн. ст. (от* большой) зуррак а *~ей частью* күбесенчә, күпчелектә, башлыча
большинств//о күпчелек; *~о голосов* күпчелек тавыш; *в ~е случаев* күпчелек очракта
больш//ой 1) *(о размере)* зур; *~ая семья* зур гаилә; 2) *(о расстоянии)* зур, ерак; *~ое расстояние* ерак ара; 3) *(о значении чего-л.)* әһәмиятле, мөһим, зур; *~ая победа* зур җиңү

Только для личного использования или в целях обучения. Перепечатка, копирование, воспроизведение материалов или их частей в любом виде и форме, включая электронную, запрещены.

Только для личного использования или в целях обучения. Перепечатка, копирование, воспроизведение материалов или их частей в любом виде и форме, включая электронную, запрещены.

бомба бомба
бомбардиров//ка бомбага тоту; **~щик** бомбага тоту самолёты
бомб//ёжка бомбага тоту; **~ить** *несов.* бомбага тотарга, бомбалар ташларга; **~оубежище** бомбоубежище
бордовый куе (чия) кызыл
борец 1) *(за что-л.)* көрәшче, көрәшүче; 2) *спорт.* көрәшче
бормотать *несов.* мыгырдарга, мыгырданырга, мыгыр-мыгыр килергә
бород//а сакал; *с ~ой* сакаллы; *без ~ы* сакалсыз
борозда буразна
бороться *несов.* 1) *(с кем-л., с чем-л., за что-л., против чего-л.)* көрәшергә; *~ с трудностями* авырлыклар белән көрәшергә; *~ за первенство* беренчелек өчен көрәшергә; 2) *спорт.* көрәшергә, алышырга
борт 1) борт; *человек за ~ом!* кеше суга төште!; *взять на ~* бортка алырга; *на ~у самолёта* самолёт бортында; 2) *мн.* **~а** *(одежды)* (киемнең) чабулары
борт//механик бортмеханик; **~проводница** бортпроводница
борщ борщ
борьба 1) көрәш; *~ с засухой* корылыкка каршы көрәш; 2) *спорт.* көрәш; *вольная ~* ирекле көрәш; *классическая ~* классик көрәш
бос//иком *нареч.* яланаяк, яланаяктан; **~ой** яланаяк, яланаяклы; *на ~у ногу* яланаякка
босоножки *мн.* босоножки
ботан//ик ботаник, ботаника белгече; **~ика** ботаника; **-ический** ботаника ...ы, е; *~ический сад* ботаника бакчасы
ботинки *мн.* ботинкалар; *лыжные ~* чаңгы ботинкалары
бочка мичкә
боя//знь *ж.* курку, өркү; шүрләү; **~ться** *несов.* куркырга; өркергә, шүрләргә; *боюсь упасть* егылудан куркам; *не бойтесь!* курыкмагыз!; *боюсь, что ...* ...тан куркам, ... дип куркам
бра *ср. нескл.* бра, стена лампасы
браво *межд.* афәрин (яшә, шәп)!
брак I *(на производстве)* брак; бозык
брак II *(супружество)* никах, өйләнешү; *вступить в ~* никахлашырга; **~осочетание** никах, никахлашу
бранить *несов.* орышырга, ачуланырга, әрләргә; **~ся** *несов.* тиргәшергә, әрләшергә
бранн//ый: *~ое слово* сүгенү сүзе
брань *ж.* тиргәш, сүгеш
браслет беләзек
брасс *спорт.* брасс
брат *(старший)* бертуган абый, абзый; *(младший)* эне; *они ~ья* алар бертуганнар, агалы-энеле; *~ья и сёстры* бертуган ир һәм кыз балалар; **~ец** туганкай, энекәш; **~ский** туганлык ...ы, е, кардәшлек ...ы, е; *~ская дружба* туганнарча дуслык; **~ство** туганлык; бердәмлек
брать *несов.* алырга; *я беру уроки татарского языка* мин татар теленнән дәресләр алам; **~ся** *несов.* 1) *(за кого, что-л. хвататься)* тотарга, тотынырга; *~ся за руки* кулга-кул тотынырга; 2) *(за что-л. приниматься)* алынырга, тотынырга, керешергә; *~ся за работу* эшкә керешергә
бревн//о 1) бүрәнә 2) *спорт.* борыс; *упражнения на ~е* борыстагы күнегүләр
бред саташу; **~ить** *несов.* саташырга
брезгливый җирәнүчән, брәзгә
брезент брезент
бригад//а бригада; **~ир** бригадир
бриллиант, брильянт бриллиант
бритва кырыну пәкесе, бритва

Только для личного использования или в целях обучения. Перепечатка, копирование, воспроизведение материалов или их частей в любом виде и форме, включая электронную, запрещены.

Только для личного использования или в целях обучения. Перепечатка, копирование, воспроизведение материалов или их частей в любом виде и форме, включая электронную, запрещены.

брить *несов.* кырырга; *~ бороду* сакалны кырырга; *~ голову* чәчне кырырга; **~ё** кырыну; **~ся** *несов.* кырынырга; *~ся у парикмахера* чәчтараштa кырынырга
бровь каш
брод кичү
бродить I *несов. (где-л.)* йөрергә; *~ по городу* шәһәр буйлап йөрергә
бродить II *(о вине, пиве и т.п.)* әчергә
бродяга *м* и *ж.* сукбай, зимагур
брокер брокер; арадашчы; **~ский** брокер ...ы, е; брокерлык ...ы, е; арадашчылык ...ы, е; *~ские операции* арадашчылык эшләре
бронз//а бронза; **~овый** 1) *(из бронзы)* бронза ..., бронзадан ясалган; 2) *(о цвете)* бронза ..., бронза төсендәге (сыман); *~овый загар* тән кояштан бронза сыман каралу
бронированный бронялы, броня белән капланган
бронировать *несов. см.* **забронировать**
бронхит бронхит, бронхлар ялкынсынуы
броня *(на что-л.)* бронь
броня *тех. воен.* броня (корыч плита)
бросать(ся) *несов. см.* **бросить(ся)**
броси//ть *сов.* 1) *(что-л., куда-л., в кого-л., во что-л.— швырнуть)* ташларга, ыргытырга, атарга; *~ть мяч* туп атарга; *~ть камнем* таш атарга; 2) *(кого-л., что-л. — оставить, покинуть)* ташлап китәргә, ташларга, калдырырга; *~ть курить* тәмәке тартуны ташларга; **~ться** *сов. (куда-л., на кого-л., на что-л., во что-л.)* ташланырга, ыргылырга, сикерергә; *~ться бежать* ташланырга а *мне ~лось в глаза* күземә чалынды (ташланды)
брошка, брошь *ж.* брошка
брошюра брошюра, кечкенә китап
брус 1) борыс; 2) *мн.* **брусья** *спорт.* борыслар; *разновысокие брусья* төрле югарылыктагы борыслар
брусника көртләмек, нарат җиләге
брыз//гать *несов.* чәчрәтергә, сиптерергә; **~ги** *мн.* тамчылар, чәчрәвекләр; **~нуть** *сов. однокр.* чәчрәтергә
брюки *мн.* чалбар; *спортивные ~* спорт чалбары; *женские ~* хатын-кызлар чалбары
брюнет кара чәчле кеше
брюхо *разг.* корсак
брючный: *~ костюм (женский)* чалбарлы костюм
бубен шөлдер
бублик бублик, клиндер
бугор кашлак, калкулык, калку җир
буди//льник будильник, кыңгыраулы сәгать; **~ть** *несов.* уятырга, йокыдан уятырга
будн//и *мн.* эш көннәре; көндәлек тормыш; *в ~и* көндәлек тормышта; **~ий:** *по ~им дням* эш көннәрендә; **~ичный** гадәти, көндәлек; *~ичный костюм* көндәлек костюм
будто 1. 1) *союз сравн.* кебек, шикелле, гүя, әйтерсең; 2) *союз изъяснительный* имеш, ... дип; *говорят, ~* имеш, ... дип әйтәләр; 2. әйтерсең; **~ бы** әйтерсең лә
будущ//ий 1. киләчәк, киләсе; *в ~ем году* киләсе елда; *на ~ей неделе* киләсе атнада; 2. *сущ.* **~ее** *ср.* киләчәк; *в ~ем* киләчәктә а *~ее время грам.* киләчәк заман; **~ность** *ж.* киләчәк
буер буер, боз көймәсе; **~ист** буерчы, боз көймәсендә шуучы; **~ный** буер ...ы, е; *~ный спорт* буер спорты
буй *мор.* буй; *(елгада)* сигнал калкавычы
буйн//ый көчле, каты, ялкынлы, кайнар; котырынкы а *~ая растительность* куе үләнлек
бук бүк агачы
буква хәреф

Только для личного использования или в целях обучения. Перепечатка, копирование, воспроизведение материалов или их частей в любом виде и форме, включая электронную, запрещены.

Только для личного использования или в целях обучения. Перепечатка, копирование, воспроизведение материалов или их частей в любом виде и форме, включая электронную, запрещены.

букваль//ный: *~ный перевод* сүзгә-сүз тәрҗемә; *~ное значение* туры мәгънә
букварь *м.* әлифба
букет букет, чәчәк бәйләме
букинистический букинистик, букинистика ...ы, е; *~ магазин* букинистика кибете
буксир буксир; *взять на~* буксирга алырга; **~овать** *несов.* буксир итеп алып барырга, буксирларга
булавка: *английская ~* булавка
бул//ка, **~очка** булка, күмәч
булоч//ная икмәк кибете; *~но-кондитерская* икмәк-кондитер кибете
бульвар бульвар
бульон шулпа, ит шулпасы
бума//га кәгазь; *почтовая ~га* почта кәгазе; *деловые ~ги* эш кәгазьләре; **~жка** кәгазь кисәге
бумажник акча янчыгы
бумажн//ый кәгазь ..., кәгазь ...ы, е; *~ая фабрика* кәгазь фабрикасы; *~ый мешок* кәгазь капчык
буран буран, кар бураны
буржуаз//ия буржуазия; **~ный** буржуаз
бурн//ый давыллы; ярсулы; көчле; *~ое развитие* көчле үсеш; *~ые споры* ярсулы бәхәсләр
буров//ой: *~ая скважина* бораулау скважинасы; *~ая вышка* или *сущ.* **~ая** *ж.* бораулау вышкасы
бурый көрән, коңгырт; *~ медведь* көрән аю; *~ая корова* коба сыер а *~ уголь* көрән ташкүмер
буря давыл, җил-давыл
бусы *мн.* муенса
бутерброд бутерброд; *~ с сыром* сыр белән бутерброд
бутон чәчәк бөресе (төймәсе)
бутсы *мн.* бутсы
бутылка шешә; *~ молока* бер шешә сөт; *~ из-под молока* сөт шешәсе
буфер буфер
буфет 1) *(шкаф)* буфет; 2) *(кафе)* буфет; *позавтракать в ~е* иртәнге ашны буфетта ашарга
бухгалтер бухгалтер; **~ия** бухгалтерия
бухта култык; *морская ~* диңгез култыгы
бушевать *несов.* 1) *(о море)* котырынырга, давылларга; 2) *(перен. о человеке)* дуларга, ярсырга, котырынырга
бы *частица (в знач. пожелания или просьбы)* ...са, сә иде; ...асы, әсе иде; ...ган, гән булыр иде; ...р иде; ...ып, еп аласы (алырга) иде; *я охотно посетил ~* мин бик рәхәтләнеп барган булыр идем; *я ~ хотел ...* мин ... теләр идем
быва//ть *несов. многокр.* 1) *(где)* булырга; *он ~*ет *там ежедневно* ул анда һәр көн була; *вы часто ~ете в театре?* сез театрга еш йөрисезме? 2) *(случаться)* булгаларга, булырга; *это ~ет* мондый хәлләр булгалый; *~ют случаи* була шундый хәлләр а *как ни в чём не ~ло* әйтерсең бер ни булмаган
бывший элекке, элеккеге
бык үгез
был//ой 1. үткән, булган, элеккеге; *~ые годы* үткән еллар; *~ая слава* элеккеге дан; 2. *сущ.* **~ое** *ср.* үткәннәр
быстр//ый 1) *(о человеке)* җитез, елгыр; 2) *(о движении)* кызу, тиз, шәп; 3) *(о развитии)* бик тиз; **~о** *нареч.* тиз, җәһәт, елгыр
быт 1) *(уклад жизни)* тормыш, яшәеш; *общинный ~* община тормышы; *новый ~* яңача тормыш; 2) *(повседневная жизнь)* көнкүреш, көндәлек тормыш; *домашний ~* өйдәге көнкүреш; *в ~у* көндәлек тормышта

Только для личного использования или в целях обучения. Перепечатка, копирование, воспроизведение материалов или их частей в любом виде и форме, включая электронную, запрещены.

Только для личного использования или в целях обучения. Перепечатка, копирование, воспроизведение материалов или их частей в любом виде и форме, включая электронную, запрещены.

бытие яшәеш, яшәү; чынбарлык

бытов//ой көнкүреш ...ы, е; тормыш ...ы, е; *~ые условия* көнкүреш шартлары; *~ое обслуживание* көнкүреш хезмәте күрсәтү; *~ая техника* көнкүреш техникасы; *~ая химия* көнкүреш химиясе

быть *несов.* 1) *(находиться где-л.)* бар (булырга), булырга, ... иде; *где вы были?* сез кайда булдыгыз?; *я был дома* мин өйдә идем; *я там не был* мин анда булмадым; *меня там не было* мин анда түгел идем; *мы там уже были* без анда булдык инде; *вечером я буду дома* кич белән мин өйдә булырмын; *книга была на столе* китап өстәлдә иде; 2) *(кем, каким, как; иметь какой-л. вид, состояние)* булырга ... иде; *он был инженером* ул инженер иде; *он был в пальто* ул пальтодан иде; *нам было весело* безгә күңелле иде; *завтра нам будет некогда* иртәгә безнең вакытыбыз булмас; 3) *(состояться, произойти)* булырга; *экскурсия будет завтра* экскурсия иртәгә булачак; *собрание было вчера* җыелыш кичә булды; 4) *(имеется где-л., у кого-л.)* булырга ... иде; *у него не было с собой денег* аның үзе белән акчасы юк иде; *завтра у меня будет мало времени* минем иртәгә вакытым аз булыр; 5) *(в форме буд. вр. служит для образования сложных форм будущего времени)* ...ар, ...ачак; *я буду вам писать* мин сезгә язармын; *мы будем ждать* без көтәчәкбез а *как ~ ?* нишләргә?

бюджет бюджет

бюллетень *м.* бюллетень; *избирательный ~* сайлау бюллетене

бюро *ср. нескл.* бюро; *~ заказов* заказлар бюросы; *~ путешествий* сәяхәтләр бюросы

бюст 1) *(грудь)* күкрәк; 2) *(скульптура)* бюст

бюстгальтер бюстгальтер, күкрәкчә

Только для личного использования или в целях обучения. Перепечатка, копирование, воспроизведение материалов или их частей в любом виде и форме, включая электронную, запрещены.